

Kronika

Jelena Mihaljević Djigunović
Filozofski fakultet, Zagreb

PREMA ZAJEDNIČKIM PRINCIPIMA EUROPSKIH PROGRAMA ZA UČENJE STRANIH JEZIKA

Dębe, Poljska, 6-8. ožujka 1997.

Trodnevna konferencija održana početkom ožujka u Poljskoj imala je za cilj okupiti stručnjake koji se bave pisanjem nastavnih programa i izdavače nastavnih materijala za učenje stranih jezika u dobi od devet do 11 godina. Organizatori konferencije, European Centre for Modern Languages u Grazu i poljska izdavačka kuća Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, željeli su krenuti od dijagnoze postojeće situacije i potreba u nastavi stranih jezika u Srednjoj i Istočnoj Europi, istražiti moguće putove suradnje i stići do principa na kojima bi mogli počivati nastavni programi i materijali za učenje stranih jezika za tzv. rano učenje, pod čim organizatori smatraju dob od devet do 11 godina.

Pedesetak sudionika – prosvjetnih savjetnika, metodičara, nastavnika, pisaca udžbenika, urednika – tri je dana opisivalo situaciju u svojoj sredini: početak institucionaliziranog učenja stranoga jezika, nastavne programe, zastupljenost i popularnost pojedinih stranih jezika te interes za suradnju s drugima. Bilo je vrlo zanimljivo saznati situaciju u drugim zemljama. Usporedbe koje su se pritom spontano nametale pokazale su da Hrvatska prednjači u mnogim vidovima nastave stranih jezika. Osobno me se posebno dojmilo što se na kraju »svođenja računa« moglo zaključiti da se upravo u Hrvatskoj najdalje otišlo u osmišljavanju ranoga početka učenja stranih jezika. Dok se u većini zemalja kojih su predstavnici sudjelovali na konferenciji o dobi od devet godina govori kao o ranom početku, dotle se u nas već desetljećima strani jezik počinje učiti u četvrtom razredu osnovne škole, dakle u dobi od devet ili 10 godina, a trenutno se ozbiljno i sveobuhvatno ispituje djelotvornost uvođenja stranoga jezika od prvoga razreda osnovne škole (od šeste ili sedme godine života).

Iako su mnogi sudionici već bili čuli za »zagrebačku školu ranoga učenja«, kratki osvrt na hrvatski eksperimentalni program izazvao je veliku pozornost i prilično burnu raspravu. Burnu je reakciju izazvalo isticanje triju osnovnih uvjeta pod kojima, po mišljenju hrvatskih stručnjaka, rano učenje jedino može biti istinski djelotvorno: vrlo intenzivna izloženost jeziku (u početku po jedan sat na dan), male grupe te odgovarajući profil učitelja. To su ujedno i karakteristike po kojima se hrvatski projekt razlikuje od mnogih sličnih u Europi. Bilo je iznimno ugodno pri kraju konferencije čuti kolegu iz Austrije kako predlaže da se u daljem radu krene upravo od hrvatskih iskustava jer su upravo u nas istraživanja optimalne dobi za početak učenja stranoga jezika najtemeljitija.

Na konferenciji je predstavljen i hrvatski izdavač »Školska knjiga« u Zagrebu, čije su knjige bile izložene zajedno s materijalima još sedam europskih izdavača.

Nekoliko sastanaka tijekom konferencije vodili su pozvani predavači i animatori. Hetty Mulder-Schulten iz Nizozemske, govoreći o različitim pristupima pisanju nastavnih programa, istaknula je da svi programi u njezinoj zemlji trebaju uključiti sljedeće stavke: ciljeve, izbor nastavnih aktivnosti, slijed nastavnih aktivnosti, metodologiju i ocjenjivanje i provjeru znanja. Walter Denscher iz Austrije opširno je govorio o nastavnim programima stranih jezika u toj susjednoj zemlji, posebno se osvrćući na nove trendove u stvaranju programa. Programi se izrađuju na razini cijele zemlje i na razini provincija. Opće ciljeve za određeni tip škola određuje imenovani odbor, zatim se definiraju posebni ciljevi i prelazi se na eksperimentiranje i testiranje programa na razini provincija. Na temelju povratnih informacija s terena odbor za nastavne programe izrađuje nacrt programa i dostavlja ga svim institucijama povezanim s obrazovanjem. Posebno se brine da izdavači na vrijeme budu upoznati s novim programima kako bi mogli pravodobno pripremiti nastavne materijale. U praksi obično prođu dvije do tri godine od prvog nacrta nastavnog programa do pojavljivanja udžbenika na tržištu. Prema novom austrijskom nastavnom planu u trećem i četvrtom razredu osnovne škole strani je jezik zastupljen jednim satom tjedno. U samom nastavnom programu za strani jezik za tu dob navode se teme i prijedlozi za rad na vokabularu, gramatici, izgovoru, učeničkim pogreškama, ponavljanju gradiva, a sugeriraju se mogući tipovi vježbi i kriteriji za odabir pjesama koje se mogu raditi u toj dobi. Nadalje, naglašava se velika važnost vještina razumijevanja slušanjem i govora, a marginalizira uloga čitanja i pisanja. Pri odabiru udžbenika glavni kriterij je prihvaćeni nastavni program za strani jezik. Trenutno u Austriji ima 10 udžbenika za engleski jezik koji se temelje na važećem nastavnom programu i nastavnici toga jezika mogu odabrati onaj koji im odgovara. Kompetencija škole u izboru stranog jezika, početka i intenziteta učenja nedavno je bitno proširena.

David Crossland (Britanija) osvrnuo se na ostvarivanje programa u samoj nastavnoj praksi u Engleskoj i Walesu. U sklopu nastavnog plana, koji je prvi put u povijesti Engleske i Walesa prihvaćen tek kasnih osamdesetih godina, svi učenici uče jedan strani jezik između 11. i 16. godine života. Službeni dokument određuje jezične vještine, progresiju i stupnjeve kompetencije koju učenici trebaju postići, no svaka pojedina škola izrađuje vlastiti program rada, slijedi vlastitu metodiku nastave stranih jezika i izabire udžbenike po vlastitom izboru. Općenito uzevši, naglašava se postizanje komunikacijske kompetencije, važnost razumijevanja poruke, razvijanja samopouzdanja učenika, pomoćne uloge gramatičke točnosti te važnost govornoga jezika. U nacionalnom programu pristup je minimalistički, a izbjegava se pretjerano propisivanje normi. Vrlo je zanimljivo nastojanje da vrednovanje znanja treba biti u kontekstu nastavnoga programa, a ne da se nastavni program kreira s kriterijima vrednovanja znanja na umu: program prethodi zadacima i metodama vrednovanja znanja stranoga jezika.

Tri osnovne teme ove međunarodne konferencije pomogli su osvijetliti animatori.

Opal Dunn (Velika Britanija) bavila se tzv. pravim knjigama (*real books*). Riječ je zapravo o uporabi autentičnih materijala u nastavi stranoga jezika u ranoj dobi. Svrha je pravih knjiga omogućiti djeci da čitanjem materijala koji su dio dječje kulture dožive svijet na više razina; osjetima, osjećajima i mislima. Dunn smatra da se uz pomoć takvih materijala djeca mogu na pravi način upoznati s drugim narodima i kulturama.

Peter Doyé (Njemačka) istaknuo je da bi nam u nastavi stranih jezika cilj trebali biti ne govornici čija je jezična kompetencija blizu onoj izvornoga govornika nego interkulturalni govornici (*intercultural speakers*). Zalažući se za koncept socio-kulturne kompetencije koji predlažu Byram i Zarate (1994), Doyé predlaže i njihov model kompetencije koju interkulturalni govornik treba posjedovati. Ona uključuje stavove i vrijednosti (*attitudes and values; savoir-être*), sposobnost učenja (*the ability to learn; savoir-apprendre*), znanje

(*knowledge; savoir*) i vještine (*skills; savoir-faire*). Interkulturalna dimenzija učenja stranoga jezika može se integrirati u osnovnoškolski nastavni program stranoga jezika na dva načina: kulturološkim sadržajima (*cultural studies*) i općesvjetskim sadržajima (*world studies*). S mlađim učenicima treba krenuti s kulturološkim sadržajima jer oni interkulturalnost usvajaju lakše, polazeći od konkretnih pojavnosti u drugoj kulturi i uspoređujući ih s odgovarajućim pojavnostima u vlastitoj kulturi. Doyé smatra da s mladim učenicima treba u nastavi stranoga jezika uvoditi i globalna pitanja opće važnosti, ali priznaje da je to mnogo teži zadatak. Većina objavljenih službenih nastavnih programa za strane jezike u Europi ne uključuje spomenuta dva načina razvijanja interkulturalnosti. Stoga je jedan od zaključaka konferencije bio da je najhitnije potrebno razmotriti upravo interkulturalnu dimenziju nastave stranih jezika jer jedino tako osnovnoškolska nastava u ovom području može pridonijeti obrazovanju za mir.

Govoreći o integriranju stranoga jezika i drugih školskih predmeta, Stuart Simpson (Austrija) istaknuo je karakteristike komunikacijskoga pristupa nastavi koji su izrazito prisutni u takvoj integriranoj nastavi. To su: inzistiranje na procesu a ne na proizvodu, naglašavanje poruke a ne medija, stavljanje učeničkog potencijala iznad inputa koji daje nastavnik i važnost traženja informacije, odnosno učenja putem rješavanja problemskih zadataka. Osim opisanog razvojnog aspekta, Simpson je naglasio i motivacijski aspekt integrirane nastave. Ona, naime, omogućava da učenik u učenju stranog jezika vidi konkretni smisao i značenje. U integriranoj nastavi stranoga jezika jezik prestaje biti predmet koji se uči, a naglasak se stavlja na sadržaj i proces. Jezik postaje sredstvo za stjecanje znanja u nejezičnim područjima (matematika, zemljopis itd.).

Ako bismo sada, nakon nekoliko tjedana, željeli ocijeniti koliko je konferencija ostvarila svoj cilj, ne bismo to nimalo lako mogli učiniti. Organizatori su, naime, kao poželjne rezultate predvidjeli stvaranje zaključaka koje će sudionici promišljati kod kuće, formiranje grupa stručnjaka koji će raditi na zajedničkom nastavnom programu ili grupe izdavača koji će kreirati nastavne materijale za korištenje u nekoliko zemalja ili tek omogućivanje grupi sustručnjaka da razmijeni ideje. Posljednji je cilj sasvim pouzdano ostvaren, a ostvarivost ostalih pokazat će vrijeme.

Kako na samom početku konferencije reče jedan od organizatora: dobre konferencije traju još dugo pošto su se sudionici vratili kućama.